

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ”
(для бакалаврів)**

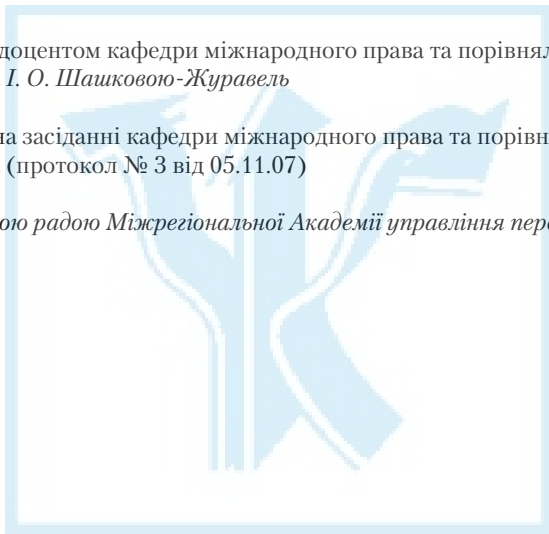
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

Підготовлено доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *І. О. Шашковою-Журавель*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 3 від 05.11.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Шашкова-Журавель І. О. Методичні матеріали до семінарських занять з дисципліни “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. — 14 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи, теми рефератів до кожного семінарського заняття, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою семінарських занять з навчальної дисципліни “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини” є:

- поглиблення теоретичних знань з прав людини, здобутих на лекціях;
- заохочення студентів до аналізу міжнародно-правових актів та джерел українського права;
- забезпечення активної творчої роботи студентів з опрацювання та аналізу рекомендованої літератури;
- вироблення у студентів умінь використовувати здобуті знання на практиці;
- сприяння формуванню вмінь студентів щодо проведення наукових досліджень з проблем прав людини;
- сприяння розширенню правового світогляду студентів;
- поглиблення знань студентів в галузі Міжнародного права, міжнародного права захисту прав людини, Теорії права, Філософії права;
- формування вміння студентів здійснювати аналіз універсальних та регіональних міжнародно-правових актів з прав людини;
- вироблення у студентів вмінь здійснювати узагальнення, знаходити спільні та відмінні риси у регламентації правового статусу особи в різних правових системах;
- сприяння формуванню аналітичного мислення у студентів;
- вироблення у студентів вмінь щодо виявлення новел у теорії і практиці міжнародно-правової та національної регламентації правового статусу особи;
- стимулювання прагнення студентів на підставі знання особливостей правових систем минулого вдосконалювати правову культуру та повагу до прав людини;
- формування уявлення студентів про загальні тенденції щодо стану забезпечення прав особи в різних державах.

Завдання семінарських занять з навчальної дисципліни “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини” полягає у наданні студентам знань з:

- основних наукових проблем прав людини;
- предмету і завдань курсу “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини”;

- зв'язку дисципліни з гуманітарними, соціально-економічними та загально-юридичними дисциплінами;
- сутності та структури правового статусу особи;
- видів правового статусу особи, та пов'язаними з цим відмінностями в обсягах прав та обов'язків;
- співвідношення природного і позитивного права;
- змісту природно-правової доктрини та її значення для розвитку вчень про права людини;
- різних підходів до класифікації прав людини;
- специфіки конституційного закріплення прав людини в Україні;
- тенденцій та особливостей конституційного відображення прав людини в державах, що належать до різних правових сімей;
- історії світової філософсько-правової думки, що утворила підстави для подальшого розвитку концепції прав людини;
- поколінь прав людини;
- специфічних рис, що характеризують кожне покоління прав людини;
- внутрішньодержавних механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина;
- системи міжнародно-правового захисту прав людини, її розвитку, поєднання універсальних і регіональних механізмів, які здійснюють таку функцію;
- процедур і механізмів захисту прав людини;
- поняття контрольних механізмів щодо дотримання прав людини, що існують на універсальному та регіональному рівнях;
- системи міжнародно-правових актів з прав людини, структури і призначення органів, які здійснюють міжнародно-правовий захист цих прав;
- системи міжнародних інституцій, що покликані забезпечувати захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях;
- призначення інституту Уповноваженого з прав людини та його повноважень в різних правових системах;
- сутності та значення Міжнародної Хартії прав людини та її складових елементів;
- системи юридичних методів, що можуть застосовуватись для дослідження наукових проблем прав людини: метод історизму, системно-структурний метод, порівняльно-правовий метод, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, класифікація.

На семінарські заняття виносяться основні питання тем курсу. Під час підготовки до семінару студент повинен з'ясувати план заняття, прочитати конспект лекцій з теми семінару і відповідні розділи підручника, ознайомитись з рекомендованою літературою, опрацювати нормативно-правовий матеріал. Питання курсу “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини”, які не виносяться на семінарські заняття, вивчаються студентами самостійно.

Готуючись до виступу на семінарі, студентам пропонується скласти план або тези виступу, якими можна користуватися під час виступу. Дуже важливо під час виступу на семінарі спиратися на теоретичні положення щодо регламентації правового статусу особи, аналіз фактів, що характеризує правовий статус особи на міжнародному рівні та на національному рівні в різних державах світу. Виступ на семінарі повинен характеризуватися логічною послідовністю викладених положень та завершуватися висновками, сформульованими доповідачем.

Обговорення питань на семінарському занятті ведеться у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді всіх учасників і може виступити з доповненням, або вказати на помилки, яких припустився під час відповіді на поставлене запитання інший студент.

На семінарське заняття студенти можуть підготувати реферати з питань, що стосуються теми, яка виноситься на семінарське заняття.

Перед написанням реферату студент повинен опрацювати міжнародні та національні правові акти, та обов'язкову і додаткову літературу по темі. Обсяг реферату складає 10–15 сторінок. Його структура: вступ (1–2 стор.), основна частина (8–10 стор.), висновки (1–2 стор.); перелік використаних джерел. Реферат виконується на білому папері формату А4. При підготовці реферату студенти проводять власний аналіз та реферування літературних джерел. Реферати заслуховуються та обговорюються на семінарських заняттях, кращі з них можуть бути рекомендовані на розгляд у наукових студентських гуртках, конференціях.

Якщо студент не підготувався до семінару або пропустив його, він повинен відпрацювати відповідну тему у викладача, який веде семінарські заняття у групі. За погодженням з викладачем студент може підготувати реферат з пропущеної теми дисципліни “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини”. Тему реферату студент може вибрати як із запропонованих тем, так і самостійно, але лише за погодженням з викладачем.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ”

Змістовий модуль I. Передумови формування, сутність та структура міжнародно-правового механізму захисту прав людини

Тема 1. Історичні аспекти розвитку системи міжнародно-правового захисту громадянських та політичних прав особи. Передумови становлення системи міжнародно-правового захисту соціально-економічних прав особи

1. Уявлення про необхідність забезпечення громадянських і політичних прав особи за часів античності.
2. Вплив поглядів середньовічних мислителів на становлення системи захисту громадянських і політичних прав особи.
3. Розвиток системи міжнародно-правового захисту громадянських і політичних прав особи в новий час.
4. Історичні аспекти розвитку уявлення про соціальну справедливість.
5. Генеза визнання соціально-економічних прав у світі.
6. Концепція К. Сантейна про сутність та необхідність міжнародно-правового захисту соціально-економічних прав людини.
7. Зміст вчення Г. Шварца про специфіку та міжнародно-правове визнання прав “другого покоління”.

Теми рефератів

1. Характеристика доцільності конституційного закріплення прав “другого покоління”.
2. Уявлення античних мислителів про соціальну справедливість.
3. Погляди на соціальну справедливість в період середньовіччя.
4. Н. Радищев про соціальні права людини.

Література [2; 51–52; 56–58]

Тема 2. Поняття та сутність міжнародно-правового механізму захисту прав людини

1. Характеристика системи захисту прав людини на міжнародному рівні.
2. Співвідношення категорій “міжнародне право” і “особа”.
3. Співвідношення внутрішньої компетенції держави і міжнародного права в галузі захисту прав людини.

Теми рефератів

1. Проблема правосуб’єктності особи в міжнародному праві.
2. Взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права у сфері правового захисту особи.
3. Плюралістична наукова думка щодо сутності міжнародно-правового захисту людини.

Література [1–3; 22; 29; 40]

Тема 3. Характеристика системи захисту прав особи на універсальному рівні

1. Поняття сучасного правопорядку та розвиток домінуючого універсального принципу правового статусу особи.
2. Існування Ліги Націй і перші спроби визначення основних понять правового статусу особи та її прав і свобод.
3. Друга світова війна і поступ людства у сфері захисту прав людини й розвитку загальнолюдської моралі, що ґрунтується на повазі одне до одного.
4. Створення ООН та закріплення на рівні міжнародного законодавства основних принципів прав і свобод особи.
5. Прийняття Загальної декларації прав людини як основний етап розвитку нових підходів до вчення про права людини.
6. Участь України в розробці та прийнятті міжнародних документів ООН, що регламентують захист прав і свобод особи.
7. Філософія та правова природа міжнародного білля (закону) про права особи.
8. Структура Міжнародної хартії.

Теми рефератів

1. Історія прийняття Загальної декларації прав людини.
2. Діяльність юристів України щодо змістовного наповнення білля про права людини.

3. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права, його роль у забезпеченні контролю за діяльністю держави із захисту прав особи.
4. Характеристика статуту ООН як універсального документа захисту прав людини.

Література [5–10]

Тема 4. Роль омбудсмена ООН в системі захисту прав особи на універсальному рівні

1. Історичні передумови виникнення інституту уповноваженого ООН з прав людини.
2. Мета діяльності омбудсмена ООН.
3. Значення інституту омбудсмена ООН для розвитку системи міжнародно-правового захисту прав людини
4. Функції уповноваженого ООН з прав людини. Специфіка діяльності омбудсмена ООН.

Теми рефератів

1. Характеристика передумов створення інституту омбудсмена в різних країнах.
2. Специфіка утворення інституту омбудсмена у Великобританії та Франції.
3. Особливості функціонування інституту омбудсмена в постсоціалістичних країнах.
4. Розвиток і становлення інституту омбудсмена в сучасний період.

Література [32–34; 36–38]

Тема 5. Регіональна система міжнародно-правового захисту особи

1. Характеристика відображення основних прав особи в Європейському праві.
2. Роль Ради Європи в регіональній системі міжнародно-правового захисту прав людини.
3. Характеристика діяльності Ради Європи.
4. Зміст Конвенції про захист прав і основних свобод особи та її значення для європейської системи захисту прав особи.
5. Роль ЄС в системі захисту прав людини на регіональному рівні.

6. Міжамериканська система захисту прав людини та основних свобод.
7. Характеристика системи захисту прав людини в арабському регіоні.
8. Система захисту прав людей в африканських державах.

Теми рефератів

1. Історичні аспекти прийняття Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод.
2. Специфіка захисту прав людини в державах Африки.
3. Роль ЄС в системі міжнародно-правового захисту людини.
4. Переваги та недоліки американської системи захисту прав людини.

Література [5, 16–17, 30, 39, 41]

Змістовий модуль II. Система міжнародно-правового контролю дотримання прав особи

Тема 6. Характеристика системи міжнародно-правового контролю щодо дотримання прав “другого покоління” на універсальному рівні

1. Порівняльно-правові аспекти дієвості контрольного механізму Міжнародного пакту про громадянські і політичні права і Міжнародного пакту про соціальні, економічні і культурні права.
2. Особливості контрольного механізму Міжнародної організації праці. Переваги та недоліки контрольного механізму МОП.
3. Доцільність запозичення контрольного механізму МОП іншими міжнародними організаціями.

Теми рефератів

1. Вплив тристороннього характеру діяльності МОП на особливості контрольного механізму Організації.
2. Характеристика діяльності Комітету експертів Адміністративної Ради МОП.
3. Плюралістична наукова думка щодо можливості сприйняття системи контролю МОП Організацією Об'єднаних Націй.

Література [22; 30; 42; 51–53]

Тема 7. Сутність регіонального механізму забезпечення дотримання прав людини. Роль Європейського суду з прав людини в системі регіонального міжнародно-правового контролю дотримання прав людини

1. Характеристика контрольного механізму, передбаченого Європейською Конвенцією захисту прав людини та основних свобод.
2. Підстави та зміст реформування контрольного механізму Європейської Конвенції з прав людини.
3. Сутність контрольного механізму, передбаченого Європейською Соціальною Хартією.
4. Порівняльно-правові аспекти контрольного механізму Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод та Європейської Соціальної Хартії.
5. Підстави утворення та роль Європейського Суду з прав людини в системі забезпечення дотримання прав людини на регіональному рівні.
6. Характер діяльності та юрисдикція Європейського Суду з прав людини. Порядок функціонування та структура Європейського Суду з прав людини. Зміст реформування Європейського суду з прав людини.
7. Суб'єкти звернення до Європейського суду з прав людини. Форма та порядок подання скарги до Європейського суду з прав людини.
8. Підстави та зміст реформування Європейського суду з прав людини.

Теми рефератів

1. Порівняльні аспекти європейського контрольного механізму забезпечення дотримання прав людини та американського контрольного механізму.
2. Переваги та недоліки контрольного механізму з прав людини в Європі.
3. Характеристика можливості запозичення європейського досвіду щодо контролю дотримання прав людини державами Америки та Африки.

Література [1; 15–17; 22; 29]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Лукашева Е. А. Права человека. — М., 1999.
2. Рабінович М. П., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина. — К., 2004.
3. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини і громадянина. — Х., 2001.
4. Загальна декларація прав людини. — К.: Право, 1995. — 19 с.
5. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (зі змінами та новою редакцією станом на 1 вересня 1999 р.) // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі. — 1999. — № 2. — С. 15–47.
6. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. — К.: Право, 1995. — 12 с.
7. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. — К.: Право, 1995. — 26 с.
8. Конвенція о статусе апатридов. — К.: Право, 1995. — 12 с.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 37 с.
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. — К.: Право.
11. Основные принципы, касающиеся роли юристов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 1999. — С. 24–28.
12. Основные принципы независимости судебных органов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 1999. — С. 28–31.
13. Регламент суду від 4 листопада 1998 року // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі. — 1999. — № 1. — С. 217–260.
14. Факультативний протокол № 1 до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 12 с.
15. Збірка договорів Ради Європи. — К., 2000 р.
16. Короткий путівник по Європейській конвенції з прав людини. — К.: Центр інформації та документації Ради Європи в Україні, 1998. — 89 с.
17. Краткий путеводитель по Европейской конвенции о защите прав человека. — Страсбург, 1994.

18. *Международное право. Общая часть* / Под ред. И. И. Лукашука, — М., 1996.
19. *Международное право* / Под ред. Г. В. Игнатенко. — М., 1999.
20. *Международное право. Часть Особенная* / Под ред. И. И. Лукашука. — М., 1998.
21. *Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основні галузі.* — К., 2004.

Додаткова

22. *Мюллерсон Р. А. Права человека: идеи, нормы, реальность.* — М., 1991.
23. *Гусейнов Л. Международная ответственность государств за нарушения прав человека.* — К., 2000.
24. *Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування.* — К.; Будапешт, 1997.
25. *Общая теория прав человека.* — М., 1996.
26. *Рабинович П. М. Рішення Європейського суду з прав людини: спроба концептуально-методологічного аналізу // Право України.* — 1997. — № 12.
27. *Суверенітет України і міжнародне право* / За заг. ред. В. Н. Денисова, В. І. Євінтова. — К., 1997.
28. *Тихонов А. А. Верховный комиссар ООН по правам человека // Междунар. журн. междунар. права.* — 1995. — № 1.
29. *Труженникова Л. Н. Доктрина международного права о положении физического лица // Междунар. журн. междунар. права.* — 1994. — № 4.
30. *Энтин М. Л. Международные гарантии прав человека: опыт Совета Европы.* — М., 1995.
31. *Isakovich S. The Truth about Human Rights.* — К., 1985.
32. *Башимов М. С. Институт уполномоченного по правам человека за рубежом.* — М., 1997.
33. *Бойцова В. В. Омбудсмены для университетов? // Правоведение.* — 1994. — № 4. — С. 95–97.
34. *Бойцова В. В. Институт местного омбудсмана в Великобритании // Правоведение.* — 1993. — № 3. — С. 48–5.
35. *Карпачова Н. Щорічна доповідь Уповноваженого ВР України з прав людини /http // www.ombudsmen.kiev.ua.*
36. *Хаманева Н. Ю. Место и роль института омбудсмана в системе правового контроля // Государство и право.* — 1992. — № 2.
37. *Хаманева Н. Ю. Охрана прав граждан зарубежных стран: институт омбудсмана. (Правовой аспект) // Сб. обзоров.* — М., 1991.

38. *Хаманева Н. Ю.* Место и роль института омбудсмана в системе правового контроля // Правоведение. — 1992. — С. 84–87.
39. *Денис М., Кей Р., Бредли Е.* Европейское право в области прав человека. Практика и комментарии. — М., 1997.
40. *Азаров А. Я.* Права человека. — М., 1995.
41. *Денис М., Кей Р., Бредли Е.* Европейское право в области прав человека. Практика и комментарии. — М., 1997.
42. *Энтин М. Л.* Международные гарантии защиты прав человека. — М., 1994.
43. *Журек О.* Самоопределение народов в международном праве // Сов. гос. и право. — 1990. — № 10.
44. *Мовчан А. П.* Права человека и международные отношения. — М., 1982. — С. 145.
45. *Джешес М., Кей Р., Бредли Е.* Європейське право в галузі прав людини: джерела і практика застосування. — К., 1997.
46. Док. ООН E/CN.4/Sub.2/1986/7/Add. Нью-Йорк.1990.
47. *Mill J. S.* Utilitarianism, Liberty and Representative Government. — N. Y., 1951.
48. *Мюллерсон Р. А.* Воздействие международного права на внутригосударственное // Международное право / Отв. ред. Г. И. Тункин. — С. 135–142.
49. *Тимченко Л. Д.* Международное право: Монографії та статті. — Харьков, 1999.
50. *Алексеев С. С.* Теория права. — Харьков, 1994.
51. *Сантейн Касс Р.* Против позитивных прав // Рос. бюл. по правам человека. — Вып. 6.
52. *Сунгуров А.* Права человека как инструмент очеловечивания власти // Права человека в России.
53. *Юлиана Малевич.* Права человека и международная политика // Белорусский журнал международного права и международных отношений. — 2001. — № 3. — С. 19–24.
54. *Локк Д.* Избранные философские произведения. — М., 1960.
55. *Материалы Древней Греции.* — М., 1975.
56. *Боргом Ю.* Фома Аквинский. — М., 1975.
57. *Фромм Е.* Бегство от свободы. — М., 1990.
58. *Величко А.* Развитие идеи естественного права в трудах Чичерина Б. Н. // Правоведение. — 1994. — № 3.
59. *Гроций Г.* О праве войны и мира. Три книги, в которых объясняются естественное право и право народов, а также принципы публичного права. — М., 1956.

Зміст

Пояснювальна записка.....	3
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини”.....	6
Список літератури.....	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп'ютерне верстання *К. П. Махия*

Зам. № ВКЦ-3659

Підп. до друку 20.11.08. Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,81. Обл.-вид. арк. 0,64. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК 3262 від 26.08.2008 р.*